

דבר אל בני ישראל

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת ויקרא תשפ"ה שנה י | גליון מס' 576

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

משוכנעם ניסן מרבים בענית אמן

במהלך הנסים הגדולים שארעו ביציאת מצרים, נגלתה לעין כל מלכות ה' בעולמו והכל חזו בהשגחה העליונה המפעילה את כל מערכות הטבע. נסים אלו שלהם היו אבותינו עדים, הם הבסיס לאמונה היהודית מאז ועד היום הזה. בליל יום טוב ראשון של פסח הבא עלינו לטובה, אנו מצוים לספר לילדינו על אודות נסים אלו ולהשריש בלבם כך את האמונה בה'.

אם שמחת ימי הפורים מחייבת להרבות בשמחה מכניסת חג אדר, כיוצא בדבר עבודת האמונה בימי הפסח מחייבת אותנו להרבות באמונה משוכנעם ניסן.

אם מבקשים אנו להנחיל בליל הסדר את מורשת האמונה היהודית בלב בנינו אחרינו, עלינו להטעין תחלה את עצמנו באמונה טהורה. מדת הצלחתנו להשריש את האמונה בלב ילדינו תלויה ביכולתנו לדבר עמם בדברים היוצאים מן הלב, עליהם אנו מבטחים שנכנסים אל הלב.

פיצד מרבים באמונה? דרכים רבות לכך, אולם הדרך הישירה, הבסיסית והקלה ביותר היא ענית אמן בכונה, כפי שכתב רבנו בחיי (שמות יד לג) שכל עקרה של ענית אמן נועד להשריש אמונה בלבנו. וכבר קבע בעל 'מגלה עמקות' (פר' ואתחנן): "עקר האמונה תלויה בענית אמן".

ואם בכל השנה כך, על אחת כמה וכמה בחג חדש מסגל זה. ענין זה אף נרמז בכתוב (שמות ב יב) האמור לגבי חג חדש זה: "ראשון הוא לכם", שסופי תבותיו אמן, כלומר: בחג ניסן, ראשון לחג חדש השנה, יש להקפיד במיוחד על ענית אמן.

ענית אמן בונה את משכן האמונה בלב האדם, ואם רצוננו להנות מפרותיה, שומה עלינו לענותה בכונה. לא כ"מצות אנשים מלמד"ה במלמול וכלאחר יד, כי אם בהתחדשות ובהתלהבות יומיומית.

נתן להמתין ולומר עוד, כי במלים "ראשון הוא לכם" רומזת התורה שענית אמן צריכה להיות בראש מעינינו - ראשונה לכל. כי כן, האמן היא יסוד האמונה, והאמונה היא יסוד כל התורה כלה.

עתה העת להתחזק! כל אחד יכול וכל אחד מצוה לשים את מצות ענית אמן בראש מעיניו. נשכים אם כן כל בקר לבית הכנסת, נברך ברכות השחר באזני מי שיענה אמן אחריו, ואף נקדיש מזמננו לענות אמן אחר ברכותיהם של אחרים. בכך נזכה שיקימו בנו דברי הפסוק: "החדש אשר ישועות בו מקיפות". אמן!

בקריאת "ראשון הוא לכם!"
שבת שלום,

213 218 ממואל"ן

דני אמונים

דמוי אמן ומאה ברכות בפרשה

ענית אמן בעבודת הקרבנות

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א ב)

כתב רבי אלעזר רוקח, אב"ד אמשטרדם:

בסדר קדשים שבמשנה, הכולל את דיני הקרבנות ועבודת המקדש, יש צ"א פרקים. מנין זה רומז לכך שבאמצעות הקרבנות נעשה יחוד שמות הקדש הוי"ה ואדנות, העולים יחד למנין צ"א. אף השם "קרבן" מורה על כך שהוא מקרב ומאחד את שני השמות גם יחד.

זאת כדגמת היחוד הנעשה באמצעות ענית אמן, שאף היא בגימטריה צ"א כמנין שמות הוי"ה ואדנות יחד. ואכן, רבי משה דוד ואל, תלמיד הרמח"ל, כתב בפרושו לתורה, כי המלה אמן היא ראשי תיבות של סוגי הקרבנות השונים: בתורה מכנה הקרבן פעמים רבות בשם "אשה", לפי שהוא מקטר על אש המזבח. עם רבים מהקרבנות היו מגישים מנחה ומנסכים נסכים. ראשי התיבות של "אשה, מנחה, נסך" הם "אמן", ונרמז בכך כי היחוד הנעשה באמצעות הקרבנות הוא כיחוד הנעשה באמצעות ענית אמן ('מעשה רוקח' פתיחה לשיטת סדרי משנה אות ז; 'שבטי י-ה' [לרמ"ד ואל] במדבר כח יא).

הביאו מכם מאה ברכות

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א ב)

דרש רבי חיים פלטיאל מבעלי התוספות: "מכם" - בגימטריה מאה. באה התורה ללמדנו שאמירת "מכם" ברכות בכל יום כ"קרבן לה'", רצויה ומתקבלת יותר מקרבנות הבאים מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן ('פרושי התורה לרבי חיים פלטיאל').

ה'אזהב ישראל' מוסיף ומבאר: לקדוש ברוך הוא אין צורך בקרבנות, ככתוב (תהלים נ יג): "האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה", וכל מטרת הקרבנות היא להמשיך שפע טובה וברכה לעולם באמצעות הקרבתם. ואולם נתן להשפיע את אותו השפע מכח אמירת מאה ברכות כהלכה, ואדרבה, משיכת השפע באמצעות אמירת מאה ברכות רצויה ומקבלת בשמים יותר מאשר משיכתו באמצעות הקרבת קרבן.

לכך רומז הכתוב שלפנינו: "אדם כי יקריב מכם" - אדם שיודע להמשיך השפעות טובות באמצעות אמירת "מכם" ברכות, הרי זה כ"קרבן לה'", ויש לקדוש ברוך הוא נחת רוח בכך יותר מקרבנות הבאים מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן ('אזהב ישראל' פרשת פנחס).

ברכות השחר בהלכה

בקור בכוונה בחברותא

הקול שבקע מן היקב

במלא הדרו, שקט ורגוע כתימז. כמעט הסתובבה לאחור לכוון ביתה, להחליף את נעליה ולצעד בנחת כבכל יום, אלא שאז לחש לה אותו קול פנימי, שבטריט תחור כדאי שתתקרב קמעא לחלון, מקום מושבה הקבוע, תאזין למתרחש בפנים, ורק אם הכל כשורה, אזי תשוב הביתה בלב שקט.

בזריזות קרבה לחלון, ומשאף הביטה פנימה נעתקה נשימתה והדם אזל מפניה באחת. המראה שלפניה היה לא-יאמן: ר' מרדכי שמעון שכוב היה על הרצפה באפיסת כחות, כשמעליו גוהר שודד אכזרי ומאיים לטל את נפשו. מפיו של ר' מרדכי שמעון בקעו אנחות קורעות לב, והרבנית גוטפרד היתה מזועזעת כלה.

כמעט הפליטה זעקת שבר, אולם אז נעתקה נשימתה. היא הבחינה בשודד מניף גרזן גדל ממדים אל מול ראשו של ר' מרדכי שמעון, כשהלה מצדו כבר עוצם עיניו בדבקות, ואומר בכונה עצומה את המלים הקדושות, שאותן אומר כל יהודי על ערש דוי: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד!"

פחד! שניה של הרבנית נקשו מרב אימה. אולם דוקא אז קטעה החלטה מעשית את חוט מחשבותיה הטרופות והיא החליטה לקום ולעשות מעשה: בתוך שניות ספורות היא נצבה מאחורי השודד, היא תרה אחר חפץ שתוכל להשליך עליו ולבלם את מעשהו המטרף. הפריט היחיד שנתקלה בו היו כפכפי העץ הכבדים שלרגליה, ומבלי להסס היא נטלה אחד מהם וחבטה בו בעצמה על ערפו של השודד המגושם.

קול חבטה נשמע. המעשה האמיץ פעל את פעלתו והשודד צנח על הקרקע מסחרר וכאוב, כאשר הגרזן הכבד נשמט על רגליו.

"אדון טפרברג, אנטולוי! [ברח!]", צעקה הרבנית לעבר ר' מרדכי שמעון שעיניו עדין היו עצומות בדבקות. המום מן הנס שנעשה לו נעמד ר' מרדכי שמעון על רגליו ונמלט על נפשו. לא כדי להתאושש בביתו, כדי לנח או להרגע, אלא כדי למהר לעבר השטיבלאך, להודות לבורא העולם שהצילו ממות בטוח.

והרבנית הצדקת? גם היא נמלטה משם ואצה לפקד את מושבה הקבוע שבפגזת נשים. בעת קריאת התורה הספיקה לשמע את ר' מרדכי שמעון עולה לתורה ומברך ברכת "הגומל" בשם ומלכות, ובעינים מלאות בדמעות התרגשות ענתה אחריו את המלה הקצרה בת שלוש האותיות, סם החיים, פועלת הישועות,

א-מ-ו!

בפנה שקטה בבנין היקב, ומזמר במתיקות את ברכות השחר, כשהוא מתענג על כל תבה ותבה.

בשכונת בתי ויטנברג השוכנת מול היקב התגוררה אשה צדקנית, גבאית צדקה מפלאה - הרבנית גוטפרד ע"ה, סבתו של הרב גרוסמן שליט"א. בכל בקר, עוד טרם הנץ החמה, היתה הרבנית פוסעת חרישית לכוון היקב, מאזינה לברכותיו מרוממות הנפש של הרב טפרברג ועונה אמן בדבקות אחר כל ברכה וברכה. משסים לברך, היתה גוררת את רגליה הכבדות מעל ימים ומהתרוצצות בלתי פוסקת בין בתי ירושלים בקבוצי מעות לעניים, ושמה פעמיה אל עזרת הנשים של השטיבלאך. שם היתה עומדת שעות ארוכות על רגליה הנפוחות, כשהיא מתאמצת ודורכה לשמע את הברכות ולהספיץ לענות אמן ועוד אמן.

בעזרת הנשים היתה נשארת עד שאחרון המתפללים היה עוזב את בית הכנסת. אז היתה מחיכת את חיוכה המפרסם, מודה לקדוש ברוך הוא שזכה אותה בעוד יום שיכולה היא לעשות בו נחת רוח לשמו יתברך, ומכאן היתה מתחילה את סדר יומה הקבוע: סדר יום שכלל בתוכו שעות רבות של התרוצצות לטובת מלאכת הקדש. מפעל הצדקה שלה הפך לחלק בלתי נפרד משמה של הרבנית גוטפרד, אשר מזה שנים כבר הכרה כ"ליבא די גבאיטע" - ליבא הגבאית.

כזה היה המראה הנפלא שנגלה מדי בקר בבקרו תחת חלון היקב של טפרברג, ולא ידע ר' מרדכי שמעון על כך מאומה. רק השוכן במרומים ידע מכה, ואין כל ספק שבזכות זאת פתח שערי ישועה ונחמה לעיר ירושלים ולעולם כולו.

באחד הבקרים קמה הרבנית ליבא מקדם מהרגיל, כשתחושה לא טובה מקננת בלבה. "דבר מה קורה עכשו ביקב", לחש קול פנימי בתוכה. בבהילות שלא אפינה את התנהלותה המחושבת והשקולה, יצאה הרבנית מהבית כששבים השנה עוזנו על ראשה, ונעלי הבית, כפכפי העץ שהיתה רגילה לנעל בביתה, נעולים על רגליה.

על אף גילה המבוגר ורגליה הדואבות הזדקזה הפעם לצעד במסלול הקבוע שבו צעדה מדי בקר במשך שנים על גבי שנים. הגה עוד רגע קט מסתים לו שביל האמנים הפרטי שלה, והיקב נגלה למולה

את הספור שלפנינו ספר רבה של מגדל העמק וראש מוסדות 'מגדל אור', הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א. המעשה המתאר בו אינו שגרתו ועלילותו מרתקת ומפלאה, אף מסר אחד ברור לו, לספורנו, המסר העולה מספורים כה רבים: אמן - מלה קטנה וכת השפעתה עצום. הרי הספור לפניכם, שמעו ותחי נפשכם.

כמעט הפליטה זעקת שבר, אולם אז נעתקה נשימתה. היא הבחינה בשודד מניף גרזן גדל ממדים אל מול ראשו של ר' מרדכי שמעון, כשהלה מצדו כבר עוצם עיניו בדבקות, ואומר בכונה עצומה את המלים הקדושות, שאותן אומר כל יהודי על ערש דוי: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד!"

רבי מרדכי שמעון טפרברג ז"ל

רבות דבר בה, בירושלים של פעם, שרוכליה וסוחריה תלמידי חכמים היו, שואבי מימיה קדושי עליון וסנדלריה שלמים ויראי חטא. רבי מרדכי שמעון טפרברג, בעל היקב המפרסם שהיה מקום ברחוב חיי אדם, אף הוא נמנה עם אותם אנשי רוח ירושלמים שכל מאמנם היה לעשות נחת רוח לבוראם. מדי בקר היה ר' מרדכי שמעון משכים קום, ועוד בטרם לכתו ל"שטיבלאך" של מאה שערים היה מתוחד עם קונו שעה ארפה

תפלה בבית – ב"שחויטי חוץ"

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א ב)
ספר המוכיח רבי משה כהנא מגיביטש:

בעת נדודי הגעתי פעם לאחד הכפרים והתארחתי בבית פרנס הכפר ששמש גם כשוחט ובזקן. כשקמתי בבקר ובקשתי לצאת כדי להתפלל במנין היחיד שהתקיים מדי בקר בבית הכנסת, ראיתי עסוק בשחיטת בהמה. המתנתי שיסיים לשחוט ויתלוה אלי לתפלה בבית הכנסת, אך הוא השתמש בתואנה שעליו למהר תחלה לבדוק את הבהמה כדי שיסיפק להשתמש בבשרה לסעודת הלילה, והוסיף שכשיסיים את הבדיקה יתפלל בביתו.

אמרתי לו: דע, כי אם לא תלך להתפלל בבית הכנסת אלא תבדק את הבהמה בשעה שהצבור מתפללים, תמצא הבהמה טרפה ולא תוכל לאכל ממנה כלל. אך האיש סרב להתייחס לדברי ונשאר בביתו.

כששבתי מהתפלה קבלה אשת השוחט את פני בכעס ובתרעומת. היא האשימה אותי בכך שהבהמה נמצאה טרפה, וטענה שדברי הם שגרמו לתוצאה העגומה שהסבה להם גזק כבד. לא התרגשתי מדבריה, והבהרתי כי כפי שהזהרתי מראש, הבהמה נמצאה טרפה משום שהשוחט התפלל בביתו, בהוסיפי שיש בענש זה משום מדה כנגד מדה.

זאת מפני שהתפלה נתקנה כנגד הקרבנות, וכפי שהמקריב קרבן מחוץ לבית המקדש ["שחויטי חוץ"] הרי קרבנו פסול כטרפה, כך גם מי שמונע בזדון מללכת לבית הכנסת לתפלה, נחשבת תפלתו כטרפה חלילה. לפיכך, כפי שגרים לתפלתו שתחשב כטרפה, כך גם בהמותיו נעשות טרפות.

את דבריו מסיים רבי משה בהבאת רמז לדבריו מהכתוב שלפנינו: "אדם כי יקריב מכם" – "מכם" ראשי תבות "מדה כנגד מדה", ללמדך שכשרות הבהמות תלויה בתפלה כשרה הנאמרת כהלכה בבית הכנסת ('דרך משה' [אמשטרדם תנ"ט] ליום ט').

מעלת התפלה מעבודת הקרבנות

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א ב)

לקח נפלא על מעלת התפלה שבמינו היא במקום הקרבנות, דרש רבי חיים יעקב בוסקוביץ מהפסוק שלפנינו:

המתבונן ימצא כי שני חלקים יש בפסוק זה. הראשון: "אדם כי יקריב מכם" – כנגד התפלה שהיא קרבן הנובע ממעמקי הלב, והשני: "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" – כנגד הקרבן הבא מן הבהמה.

לגבי קרבן הבהמה מזכירה התורה הן את הקרבן והן את המקריב – "תקריבו את קרבנכם", ובכך רמזה שדינים שווה; שפירוש הפסוק המוסר בקרבן כך הוא פוסל בכהן (ראה זבחים טז א).

ואולם, לגבי קרבן הלב – התפלה – מזכירה התורה רק את המקריב, ובכך היא באה ללמדנו שבנגוד לקרבן הבא מן הבהמה, כל תפלה, אף תפלת בעל מום, רצויה ומקבלת, ובכך גדולה מעלת התפלה יותר ממעלת הקרבן ('תוצאות חיים', אמשטרדם תקכ"ד).

הגזול שאינו ראוי למזבח ולבכרה

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א ב)

פרש רש"י שכתבה התורה "אדם כי יקריב" ולא "איש כי יקריב", כדי לרמז בכך על אדם הראשון וללמדנו, כי כשם שאדם הראשון לא הקריב מן הגזול, שהרי היה יחיד בעולם והכל היה שלו, "אף אתם לא תקריבו מן הגזול" ("עפ"י ויק' ב ז).

והקשה החפץ חיים: מדוע צריכים אנו ללמד אסור הבאת גזול

מאדם הראשון, הלא מקרא מלא הוא בישעיה (סא ח): "כי אני ה' אהב משפט שוא גזל בעולה?"

ופרש: מאדם הראשון לומדים אנו שעל האדם להמנע מלהשתמש לא רק בממון שהגיע אליו שלא כדין, אלא אף בממון שחברו נתן לו ברצונו, אך עשה זאת מחמת שטעה בו וסבר שהוא אדם גדול שמצוה להנות אותו מנכסיו. כפי שאדם הראשון בודאי לא השתמש בממון שהגיע לידיו מתוך הערכה שגויה, שהרי צרכיו ספקו לו מידי הקדוש ברוך הוא הצופה כל הנסתרות, כך גם אנו מצוים לא להנות מממון שננתן לנו בטעות.

בכך באר החפץ חיים את שמבקשים אנו בברכת המזון: "ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם... שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד"; ולכאורה, מהו "שלא נבוש לעולם ועד", מדוע שנתביש בעולם האמת במתנת בשר ודם?

אלא שכאמור, כאשר נאלץ האדם להזדקק ל"מתנת בשר ודם", עלול הוא להתבע בעולם האמת, אם טעו בו, ובמקרה כזה בודאי תגרום לו בושה לעולם הבא. על כן אנו מבקשים שלא נצטרך כלל לידי מתנת בשר ודם, וכך לא נבוא לידי בושה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ('לב אליהו' – בראשית עמ' ריא).

עוד פרש האדמו"ר רבי משה יחיאל אפשטיין מאזכרוב:

המדרש הממעט גזל מ"אדם" בא לאסור קרבן הנחשב לגזול מחמת שאין בעל הקרבן מכיר בכך שהארץ ומלוואה שייכים לקדוש ברוך הוא. שכן אמרו חכמים (ברכות לה ב): "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזול", וכפי שדבר החיב בברכה נחשב כגזול בידי האדם אם לא בירך לפני שנהנה ממנו, כך אין הקרבן נחשב כרכוש בעליו, עד שיכיר בעבדה שהכל בא לו מאת ה'. רמז לכך שדבר הכתוב בקרבן הנחשב לגזול מחמת שאין האדם מכיר בכך שמיד ה' בא הוא לו, נתן להביא מקדש שהכתוב: "יקריב קרבן", הוא בגימטריה "מאה ברכות".

על פי זה תובן לשון התפלה בנעילת יום הכפורים: "ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הכפורים הזה, קץ ומחילה וסליחה לכל עונותינו, למען נחל מעשך דינו ונשוב לעשות חקי רצונך בלבב שלם". ולכאורה יש להבין: וכי כל תכליתה של מצות התשובה היא "למען נחל מעשך דינו"? אלא, אין כוונתנו לבקש שלא נכשל בגזל ממש, כי אם שנזכר להגיע לאותה שלמות מוחלטת בהכרה שהבורא הוא שליט על הכל, אשר בלעדיו נחשבים אנו כאלו נהנים אנו "מעשך דינו" (באר משה).

בענין זה הוסיפו המפרשים והקשו מכך שבמסכת סכה (ל א) דרשו חכמים את המלה "מכם", בכתוב "אדם כי יקריב מכם" במשמעות "שלכם", ולמדו מכך שאין להקריב קרבן גזול. וצריך להבין, הלא דין זה כבר נדרש מכך שנכתב "אדם", כאמור, ומדוע שבו ודרשו זאת חכמים גם מהמלה "מכם"?

פרש רבי הלל ליכטנשטיין מקולומיא:

דרשת "מכם" לא באה לפסל קרבן גזול, כי אם ללמדנו שכשם שאסור לעבד את ה' בהקרבת קרבן גזול כך אין לעבדו באמירת ברכה על דבר גזול. זאת על פי דברי המדרש תלפיות' (ענף ברכות) שהמלה "מכם" שהיא בגימטריה "מאה", מרמזת למאה ברכות שיהן במקום קרבן – בזמן שאין קרבן. משכך, נתן לומר שכונו חכמים לדרש מהמלה "מכם" שאמירת מאה ברכות דינה כדין קרבן, וכשם שאין להביא קרבן מן הגזול כך אין לומר ברכה על דבר גזול, וכפי שאמרו חכמים (ב"ק צד א) שהמברך על דבר הגזול – "אין זה מברך אלא מנאץ", ועליו נאמר (תהלים יג): "ובצע [גזלן] ברוך נאץ ה'" ('מקרי דרדקי' אות יג).

להלן כמה מפסיקותיו של ה'שלחן ערוך' בנוגע לעניית אמן:

'אהבת חיים' (פרשת חיי שרה):

ה'בית יוסף' עמד בראש ישיבה גדולה בצפת, שבה למדו כמאתים רבנים גדולי תורה. פעם נערך מעמד סיום מסכת בישיבתו, במעמד האר"י הק'. ראה האר"י כי ה'בית יוסף' הכין מגון מאכלים החיבים בברכות שונות כדי לזכות את משתתפי הסיום באמירת ברכות ובעניית אמן. פנה אל ה'בית יוסף' ובקשו שיכבדו בכבוד הברכות למסבים. נענה ה'בית יוסף' לבקשה הלא-שגרתית, ולפי שהבין כי יש דברים בגו עקב אחר הנהגתו.

במהלך כבוד המסבים במאכלים ובברכות, הבחין ה'בית יוסף' כי האר"י נמנע מלכבד שני אורחים נשואי פנים שישובו בתוך הקהל. האורחים לא היו מכרים, אך הפרת פניהם ענתה בהם כי אנשי מעלה הם, וההמנועות מלכבדם התמיהה את ה'בית יוסף'.

לאחר הסעודה, שאל ה'בית יוסף' את האר"י לפשר התנהגותו. הסביר לו האר"י: שני האורחים הללו היו נשמות שירדו מעולם האמת כדי להשלים את מה שחסרו בהורדת השפע לעולם. עתה בשמייעת הברכות ובעניית אמן, השפיעו שפע רב וכך השלימו את תקונם ויכולים הם לחזור למקומם. משום כך לא הנחתי להם לברך, כי אם לשמע את הברכות ולענות אמן.

סים האר"י הק' את דבריו ואמר: גדולה היא זכותה של מצות עניית אמן; מועילה היא להורדת שפע וברכה לחיים בעולם הזה ולתקון נשמות המתים בעולם העליון ('אהבת חיים' חיי שרה).

אמירת ברכות השחר בחברותא

"יש נוהגים שאחר שברך אחד ברכות השחר וענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומברך ועונים אחריו אמן, וכסדר הזה עושים כל אותם שענו אמן תחלה. ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו באמן שענו תחלה, מפני שהמברך אינו מכוון להוציא אחרים, ואפילו אם היה המברך מכוון להוציא אחרים, הם מכוונים שלא לצאת בברכותו" (אורח ו ד).

לרוץ לשמע קדיש

"יש לכוון בעניית הקדיש, ולענות אותו בקול רם ולהשתדל לרוץ כדי לשמע קדיש" (שם נו ב).

חייב עניית אמן

"השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, אף על פי שלא שמע כלה מתחלתה ועד סופה, אף על פי שאינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחריו אמן" (שם רטו ב).

פונת עניית אמן

"וענו אמן אחר כל ברכה [בחזרת הש"ץ] בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם שלא יצאו, ובכונה שיכוון בלבם: אמת היא הברכה שברך המברך, ואני מאמין בה" (שם קכד ו).

עניית אמן מועילה לחיים ולמתים

את הספור דלהלן אשר התרחש בישיבתו של ה'בית יוסף' בצפת ומלמד על גדל מעלתה של עניית אמן, מתאר חכם מנחם מנשה בספרו

ה'בית יוסף' י"ג בניסן של"ה

בית הנסות של ה'בית יוסף' ברחוב בית יוסף בצפת

מן רבי יוסף קארו, בעל ה'בית יוסף' וה'שלחן ערוך', נולד בספרד בשנת רמ"ח לאביו רבי אפרים, ומקבל לסמנו כפותח תקופת האחרונים. כבן ארבע היה כאשר נאלצה משפחתו לנדד עקב גרוש

יהודי ספרד. לאחר פטירת אביו עבר לגור בבית דודו רבי יצחק קארו, בעל התולדות יצחק, בקושטא (כיום איסטנבול).

לאחר נשואיו עבר לגור בעיר הטורקית אדריאנופול (כיום אדנאן) ושם החל בכתיבת חבורו הגדול 'בית יוסף' על סדר הארבעה טורים. אחר שהתאלמן נשא אשה בשנית, ולאחר תקופת מגורים בת כשלוש עשרה שנים בעיר ניקופול שבבולגריה, עלה לארץ ישראל וקבע את מושבו בצפת, שם למד תורה מפי רבי יעקב בירב. כאשר חדש רבו את ה'סמיכה', היה ה'בית יוסף' הראשון שנסמך על ידו.

במשך עשרים שנה עמל ויגע בכתיבת חבורו הגדול, 'בית יוסף'. ספר זה, שנכתב כבאר לספר 'ארבעה טורים' מאת רבי יעקב בן הרא"ש, מכיל דינים הלכתיים מעמיקים בכל ההלכות הנהוגות בזמן הזה, עד לברור ההלכה למעשה. את פסקי ההלכות הנדונות ב'בית יוסף' סכם בחבורו 'שלחן ערוך', אשר מאז ועד ימינו היה לספר היסוד להלכה בעולם היהודי כולו.

פרט לבית יוסף ול'שלחן ערוך' כתב רבי יוסף קארו גם את החבור 'כסף משנה' על סדר משנה תורה לרמב"ם. לאחר פטירתו יצאו לאור ספרו 'מגיד מישורים', המכיל מאמרים וגלויים ששמע מפי "מגיד" - מלאך שהיה מתגלה אליו בקביעות, קבצים מתשובותיו בהלכה ופרושים על התורה.

ה'בית יוסף' נפטר בצפת י"ג בניסן ונטמן בבית הקברות העתיק בעיר. כבן שמונים ושבע היה בפטירתו.

יהודים יקרים!
עתה העת להחזיק ולהתחזק בעניית אמן. נענה אחר ברכות השחר של יהודים נוספים, וכך תבער בלבנו אש האמונה כלפיד בוער, אותו נעביר לדורות הבאים.

משונכנס ניסן מרבים בעניית אמן

"ואמונה כל זאת"

בחודש שבו זכינו לראות רב נסים שהפליא הקב"ה לעשות עמנו בצאתנו ממצרים - שומה עלינו להחזיק ולהתחזק באמונה בה'.

כידוע, משמעותה של עניית אמן היא הצהרת אמונה מחלטת בבורא עולם. במסכת שבת (ק"ט ב) שואלת הגמרא "מאי אמן?" ומשיבה שהמלה 'אמן' היא ראשי תיבות "א-ל מלך נאמן", ומפרש רש"י: "שהעונה אמן מעיד על בוראו שהוא א-ל מלך נאמן". וכבר כתב המגלה עמקות (פרשת האזינו): "כי עקר אמונה נתלה בעניית אמן".

"ראשון הוא לכם" - סופי תבות אמן